

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 3. november 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster
dommer Kristin Normann
dommer Knut H. Kallerud
dommer Wenche Elizabeth Arntzen
dommer Espen Bergh

HR-2022-2120-A, (sak nr. 22-076442STR-HRET)
Anke over Gulating lagmannsretts dom 21. mars 2022

A

(advokat Øystein Ola Storrvik)

mot

Påtalemyndigheten

(konstituert statsadvokat Anders Mandal
Funnemark)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Arntzen:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder utmåling av straff for blant annet oppbevaring av heroin. Spørsmålet er særlig om Høyesteretts nyere straffutmålingspraksis vedrørende rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk har betydning for straffutmålingen.
- (3) A er 55 år. Han er rusavhengig og har vært tung blandingsmisbruker i mange år. Han er tidligere domfelt tolv ganger, hovedsakelig for mindre overtredelser av narkotikalovgivningen, men også en rekke andre forhold. A har vært under ulike behandlingsopplegg, som han i liten grad har klart å nyttiggjøre seg. Han er uføretrygdet og har betydelige helseproblemer, både fysiske og psykiske. A bor nå hjemme hos sin mor.
- (4) A ble 20. juli 2020 tiltalt for følgende narkotikalovbrudd:

«I **Straffeloven § 232 første ledd, jf. § 231 første ledd**
for ulovlig å ha oppbevart narkotika. Overtredelsen er grov fordi det særlig legges vekt på hva slags stoff den gjelder og mengden.

Grunnlag:

Tirsdag 22. oktober 2019 ca. kl. 10.00, på toget fra Oslo til Bergen ved Hønefoss, oppbevarte han netto 21,75 gram heroin.

II **Straffeloven § 231 første ledd**
for ulovlig å ha oppbevart narkotika.

Grunnlag:

Mandag 25. november 2019 ca. kl. 12.00, i Leirsundveien i Skedsmo, oppbevarte han netto 7,39 gram heroin, netto 11,25 gram cannabisharpiks og netto 0,34 gram tetrahydrocannabinol (THC).»

- (5) Tiltalen omfatter dessuten to tilfeller av rettsstridig atferd mot politiet, ett tilfelle av forulemping av politiet, ett mindre tyveri, og én unnløstelse av å etterkomme politiets pålegg.
- (6) Ved Hordaland tingretts dom 4. mai 2021 ble A funnet skyldig etter tiltalen. Tingrettens domsslutning for så vidt gjelder straffekravet lyder slik:

«A, født 00.00.1966, dømmes for overtredelse av:

- straffeloven § 232 første ledd, jf. § 231 første ledd
- straffeloven § 231 første ledd
- straffeloven § 155 (2 tilfeller)
- straffeloven § 156 annet ledd
- straffeloven § 323 første ledd, jf. § 321
- politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5

til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder, jf. straffeloven § 79 a) og b).
Varetektsfradrag utgjør 11 – elleve – dager, jf. straffeloven § 83.»

- (7) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for deler av tiltalen samt straffutmålingen. Straffutmålingsanken ble fremmet til behandling i Gulating lagmannsrett, som 21. mars 2022 avsa dom med slik domsslutning:

«I Hordaland tingretts dom av 4. mai 2021 gjøres den endring i domsslutningens punkt 1 at straffen settes til ubetinget fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder.»

- (8) Ved straffutmålingen tok lagmannsretten utgangspunkt i at straffen for forholdet i tiltalens post I var ubetinget fengsel i minst ett år, mens forholdet i post II isolert sett ville medført ubetinget fengsel i fem–seks måneder. Fra et utgangspunkt på ett år og fem måneder for samtlige forhold, ble det gjort fradrag på to måneder for tiltaltes tilståelse, noe lang saksbehandlingstid og fordi forholdet i tiltalens post II lå «nærmere de situasjoner hvor det er naturlig å se hen til det rådende synet i dag på straffereaksjoner for rusavhengige».
- (9) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen. Forsvareren gjør gjeldende at Høyesteretts nye straffutmålingspraksis for rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk tilsier at straffen gjøres helt eller delvis betinget, alternativt settes betydelig ned. A er i kjerneområdet for lovgivers signaler om en lempeligere behandling av tunge rusmisbrukere. Heroinets styrkegrad er dessuten lav, noe som tilsier at det for post I utmåles en betinget fengselsstraff, mens post II isolert sett kvalifiserer for straffutmålingsfradrag etter straffeloven § 61. De øvrige forholdene A er funnet skyldig i, bør ikke være til hinder for en betinget reaksjon. Forsvareren har lagt ned påstand om at straffes settes ned.
- (10) Også påtalemyndigheten anfører at straffen må settes ned. Utgangspunktet for den grove narkotikaovertrædelsen i tiltalens post I bør etter etablert straffutmålingspraksis være fengsel i sju måneder, mens forholdet i post II isolert sett tilsier en kortere betinget fengselsstraff, jf. HR-2022-732-A. Det må dessuten gis et visst tillegg i straffen for de øvrige forholdene, samtidig som det gjøres et fradrag for tilståelsen og saksbehandlingstiden. A er verken funnet egnet for samfunnsstraff eller narkotikaprogram med domstolskontroll. Påtalemyndigheten har lagt ned påstand om at straffen settes til fengsel i sju måneder, hvorav to måneder gjøres betinget.
- (11) Det er for Høyesterett innhentet supplerende sakkyndige vurderinger av blant annet spredningsfaren knyttet til heroinets styrkegrad. Det er videre utarbeidet oppdaterte rapporter om As situasjon der det også er fastslått at han er uegnet for samfunnsstraff og narkotikaprogram med domstolskontroll.

Mitt syn på saken

Rekkevidden av Høyesteretts dommer fra april 2022

- (12) Etter lagmannsrettens dom i saken her har Høyesterett i to dommer avsagt 8. april 2022 gitt anvisning på en lempeligere behandling av rusavhengiges befatning med beskjedne mengder narkotika til egen bruk. Disse avgjørelsene er forankret i Stortingets drøftelse av regjeringens forslag til rusreform der det ble gitt signaler om en lempeligere håndheving av narkotikalovgivningen overfor rusavhengige hva gjelder kvanta til egen bruk. Samme dato avsa Høyesterett en tredje dom om bruk av samfunnsstraff for rusavhengige. Denne

avgjørelsen er ikke forankret i Stortingets drøftelse av rusreformen, men i forarbeidene til straffeloven 2005, jf. Innst.O. nr. 73 (2008–2009) punkt 4.2.

- (13) Betydningen av disse avgjørelsene har stått sentralt i partenes prosedyrer for Høyesterett. Jeg skal derfor knytte noen kommentarer til dommenes generelle rekkevidde før jeg går inn på den konkrete straffutmålingen.
- (14) I den første dommen – HR-2022-731-A – slås det fast at rusavhengiges erverv, besittelse og oppbevaring av inntil fem gram heroin, amfetamin eller kokain til egen bruk i alminnelighet skal føre til straffutmålingsfracfall etter straffeloven § 61. Om avgrensningen til fem gram heter det i avsnitt 48:
- «Større kvanta gir en betydelig spredningsfare. I mangel på klare lovgiversignaler om det motsatte, bør endringen av straffutmålingen i narkotikasaker derfor begrenses til befatning med mengder som *erfaringsmessig* er til egen bruk.»
- (15) Denne presiseringen innebærer at den erfaringsbaserte grensen på fem gram ikke skal oppjusteres på grunnlag av en *individuell* vurdering av hvor mye den aktuelle rusavhengige har befatning med til egen bruk.
- (16) Jeg kan heller ikke se at det er grunnlag for å oppjustere grensen ut fra et stoffs lave styrkegrad. Mengdebegrensningen er hentet fra Solberg II-regjeringens forslag til rusreform, der grensen for påtalemyndighetens bruk av ubetinget påtaleunntatelse ved befatning med de aktuelle stoffene ble satt til fem gram. Siktemålet med denne avgrensningen var å «balansere hensynet til den enkelte bruker og hensynet til eventuell spredningsfare, herunder selgere som tilpasser seg terskelverdiene», jf. Prop. 92 L (2020–2021) side 38.
- (17) Den veiledende grensen på fem gram gjelder uavhengig av om det dreier seg om heroin, amfetamin eller kokain. Likestillingen mellom disse stoffene viser at farligheten ikke er avgjørende for om det skal reageres med straffutmålingsfracfall, eventuelt ubetinget påtaleunntatelse. Dette tilsier at den veiledende grensen heller ikke blir påvirket av det konkrete stoffets eventuelle lave styrkegrad.
- (18) I forlengelsen av den første dommen legger Høyesterett i HR-2022-732-A avsnitt 18 til grunn at det for «rusavhengiges befatning med heroin til egen bruk som i beskjeden grad overstiger den veiledende grensen», bør idømmes en kort betinget fengselsstraff. I den aktuelle saken ble straffen for oppbevaring av 6,69 gram heroin til egen bruk satt til betinget fengsel i 24 dager.
- (19) Bakgrunnen for denne straffutmålingsanvisningen fremgår av avsnittene 14 til 16 der det heter:
- «... Som fremholdt i [HR-2022-731-A] avsnitt 47 tar lovgiversignalene ikke sikte på tilfeller hvor kvantumet overstiger det som erfaringsmessig oppbevares til egen bruk. De uttalelsene fra Prop. 92 L (2020–2021) side 56 som er sitert i avsnitt 66 i HR-2022-731-A om bruk av straffutmålingsfracfall og straffutmålingsutsettelse, gir altså ikke direkte veiledning i en sak som denne.

Men det er samtidig klart at når reaksjonsfastsettelsen nå legges markert om for kvanta under fem gram, må det få innflytelse på straffastsettelsen også for noe større

stoffmengder. Reaksjonene bør stå i rimelig forhold til hverandre slik at det ikke blir for stort sprang mellom mengder under og over den veiledende grensen på fem gram.

Etter min oppfatning vil det på denne bakgrunn være for strengt, slik aktor har tatt til orde for, å ta utgangspunkt i ubetinget fengsel når det som her er tale om en nokså liten mengde over den veiledende grensen. Samtidig er det grunn til å markere at reaksjonen – på grunn av den økte spredningsfaren – vil være klart strengere ved befatning med stoffmengder over grensen.»

(20) Høyesterett foretar her en avveining basert på anerkjente straffutmålingshensyn. Avgrensingen til mengder som bare «i beskjeden grad overstiger den veiledende grensen», må imidlertid forstås i lys av lovgiversignalenes rekkevidde. Stortingsdokumentene gir ikke holdepunkter for en generell nedjustering av straffnivået for rusavhengiges befatning med narkotika. Ved mengder ut over det som kan sies å ligge innenfor Stortingets signaler, vil den etablerte straffutmålingspraksis fortsatt være veiledende.

(21) Dette fremgår uttrykkelig av den tredje dommen – HR-2022-733-A – som gjelder befatning med 24 gram amfetamin til egen bruk. Tiltalte ble ikke hørt med at straffen måtte gjøres betinget. Også her viser førstvoterende til betydningen av lovgiversignalene i lys av kvantum, jf. avsnitt 22 der det heter:

«Den brede politiske enigheten om at straff ikke bør benyttes overfor rusavhengige ved befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk, gir etter dette ikke grunnlag for noen generell nedjustering av straffnivået for oppbevaring av kvantum i den størrelsesorden vår sak gjelder».

(22) Ved straffutmålingen tok Høyesterett utgangspunkt i etablert straffutmålingspraksis. Det ble samtidig lagt til grunn at det etter omstendighetene bør kunne reageres med samfunnsstraff også overfor rusavhengige som ikke er i en rehabiliteringssituasjon. Samfunnsstraff er ikke aktuelt i vår sak, og jeg går derfor ikke nærmere inn på dette.

(23) Det er ikke til å unngå at nedjusteringen av straffen for rusavhengiges befatning med mindre kvanta narkotika til egen bruk kan skape store sprang i straffnivået ved befatning med større kvanta. En eventuell videreutvikling og nyansering av straffen overfor de rusavhengige er en lovgiveroppgave. Som jeg straks kommer tilbake til, følger det imidlertid allerede av langvarig høyesterettspraksis at narkotikalovbrudd som står i umiddelbar sammenheng med lovbrysterens eget misbruk, straffes langt mildere enn vinningsmotivert narkotikakriminalitet.

Den konkrete straffutmålingen

(24) Jeg behandler først narkotikaovertrædelsen i tiltalens post I, som er bærende for straffutmålingen. Nedjusteringen av straffnivået for rusavhengiges befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk er uten betydning for denne posten. På vanlig måte tar jeg derfor utgangspunkt i stoffets art, mengde og hvilken befatning tiltalte har hatt med stoffet.

(25) A skal straffes for en grov narkotikaforbrytelse, jf. straffeloven § 232 første ledd, jf. § 231. Det dreier seg om oppbevaring av 21,75 gram heroin med en styrkegrad på ti prosent. Stoffet utgjør 290 rusdoser.

- (26) Lagmannsretten har lagt til grunn at tiltalte røykte stoffet, og at han brukte rundt ett gram heroin per dag. A har erkjent at deler av stoffet var anskaffet for en kamerat. Selv om han ikke hadde planer om å spre stoffet ut over dette, er oppbevaring av et så vidt stort kvantum ved én og samme anledning forbundet med en betydelig spredningsfare.
- (27) Ved straffutmålingen har Høyesterett siden slutten av 1990-tallet lagt stor vekt på om narkotikaen er anskaffet til dekning av eget forbruk eller om den er kjøpt med sikte på videresalg. Jeg viser til Rt-1999-33 side 35 om denne sontringen:
- «Etter mitt syn står misbrukeres kjøp av narkotika til eget forbruk når det gjelder straffverdighet i en helt annen stilling enn kjøp med sikte på videresalg. Dette gjelder særlig når det – slik som her – er tale om kjøp i små kvanta til misbrukerens løpende forbruk. Det er da også – så vidt jeg forstår – meget sjelden at det reises tiltale mot misbrukere for kjøp av narkotika på grunnlag av den type beregninger som her er foretatt.
- Denne saken er imidlertid ikke noe rent tilfelle av kjøp til eget forbruk. Domfelte har – som jeg tidligere har redegjort for – solgt 11,5 gram heroin til andre. Salget, som hadde et visst profittmotiv, gir derfor domfeltes forhold et atskillig mer graverende preg enn det ellers ville hatt.»
- (28) Betydningen av at narkotikalovbruddet er knyttet til den rusavhengiges eget misbruk, er videre omtalt i blant annet Rt-2001-129 der det på side 131 heter:
- «Selv om denne saken også inkluderer erverv og oppbevaring av amfetamin utover [B]s eget forbruk, er det dominerende element i hennes narkotikakriminalitet, slik jeg ser det, knyttet til eget misbruk. Etter flere år i et misbrukermiljø er det nærliggende at hun i en viss utstrekning trekkes inn i oppbevaring og håndtering av narkotika i tillegg til det hun selv forbruker. Noe vinningsmotiv ut over erverv til eget bruk synes ikke å ha vært til stede.
- Jeg mener på denne bakgrunn at de samlede lovovertridelser som lagmannsrettens dom omfatter, tar sitt vesentlige preg fra [B]s eget narkotikamisbruk.»
- (29) Dommen som ligger nærmest vårt tilfelle er Rt-2000-1446, der straffen for kjøp av 20 gram heroin med påfølgende oppbevaring av 16 gram av dette ble satt til fengsel i ti måneder. Flertallet la ved straffutmålingen vekt på nyere rettspraksis om befatning med narkotika med sikte på eget forbruk. Stoffet var anskaffet til bruk for domfelte og hans kjæreste, men uten tanke på videre spredning. Det gjorde seg også gjeldende flere særlige omstendigheter i saken. Domfelte var bare 20 år på gjerningstidspunktet, og det var ingen holdepunkter for at han hadde hatt befatning med narkotika etter pågripelsen.
- (30) Slike omstendigheter gjør seg ikke gjeldende i vår sak, som dessuten gjelder oppbevaring av et noe større kvantum. Det dreier seg på den andre siden om heroin med relativt lav styrkegrad og som er bedre egnet til røyking enn sprøyteinjisering, jf. HR-2019-2203-A avsnitt 21 med videre henvisninger. Selv om A skulle dele stoffet med en kamerat, forstår jeg lagmannsrettens dom slik at hans narkotikalovbrudd først og fremst er knyttet til eget misbruk. Det er ikke opplyst at han har handlet ut fra et profittmotiv.
- (31) Jeg er etter dette kommet til at vårt forhold i utgangspunktet må bedømmes noe strengere enn saken i Rt-2000-1446. Det skal imidlertid gjøres en nedjustering av straffen på rundt ti

prosent. Dette har sammenheng med at det generelle straffenivået for heroin ble fastsatt i en tid da normal styrkegrad var rundt 30-40 prosent. Når normal styrkegrad senere er redusert til under 20 prosent, har Høyesterett slått fast at straffenivået generelt må justeres noe ned, jf. HR-2019-2203-A avsnittene 23 og 24.

- (32) Min konklusjon så langt er at straffen for forholdet i tiltalens post I kvalifiserer til fengsel i omkring ti måneder.
- (33) Jeg går så over til narkotikalovbruddet i tiltalens post II, som gjelder oppbevaring av 7,39 gram heroin, 11,25 gram cannabisharpiks og 0,34 gram tetrahydrocannabinol (THC). Det er ikke tvilsomt at stoffet var myntet på As egen bruk.
- (34) Mengden heroin overstiger den veiledende grensen på fem gram, og det skal da ikke reageres med straffutmålingsfravall. Det dreier seg likevel om en rusavhengigs befatning med heroin som i beskjedne grad overstiger denne grensen. Dersom forholdet hadde kommet til pådømmelse alene, ville en riktig reaksjon vært en kort betinget fengselsstraff, jf. HR-2022-732-A avsnitt 18. Etter mitt syn nærmer vi oss her taket for når det kan reageres med en kort betinget fengselsstraff. I saken her er forholdet skjerpene ved fastsettelsen av den samlede straffen.
- (35) Jeg legger ved straffutmålingen ingen vekt på oppbevaringen av de to øvrige stoffene, som ligger under grenseverdien for cannabis på 15 gram, jf. HR-2022-1653-A avsnitt 31.
- (36) A er videre dømt for to overtredelser av straffeloven § 155 om rettsstridig atferd mot politiet, ett tilfelle av forulemping av politiet, ett mindre tyveri samt én unnlattelse av å etterkomme politiets pålegg.
- (37) Lagmannsretten har anslått at straffen for de to overtredelsene av straffeloven § 155 alene ville medført fengsel i rundt 45 dager. Ingen av partene har hatt innvendinger til dette. Hensett til at overtredelsene ikke ligger i bestemmelsens nedre sjikt, er anslaget etter mitt syn i hvert fall ikke for strengt. De øvrige forholdene er bøteforhold, som jeg ikke finner grunn til å gå inn på.
- (38) Etter dette mener jeg utgangspunktet for den samlede straffen bør være fengsel i rundt ett år. Jeg har da sett hen til at A tidligere er dømt for befatning med stoff ut over det som erfaringsmessig er til egen bruk. Fra dette utgangspunktet gjøres det fradrag på én måned for As delvise tilståelse og én måned for noe lang saksbehandlingstid.
- (39) A er verken funnet egnet til samfunnsstraff eller narkotikaprogram med domstolskontroll, og han har heller ikke samtykket til dette.
- (40) Straffen settes på denne bakgrunn til fengsel i ti måneder. Noe grunnlag for delvis betinget dom kan jeg ikke se at det er.
- (41) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 10 – ti – måneder.

- (42) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (43) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (44) Dommer **Bergh:** Likeså.
- (45) Dommer **Webster:** Likeså.
- (46) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 10 – ti – måneder.